

SEZGINI TEKSHIRISH USULLARI

Urganch Abu Ali Ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi yetakchi
o'qituvchisi Ko'chqarova Iqbol
Baxtiyarovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada sezgini tekshirish usullari atroflicha tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sezgi, simmetrik, nina

Sezgini tekshirish paytida quyidagilarga amal qilish talab etiladi: 1) xona juda issiq yoki sovuq bo'lmasligi, ya'ni mo'tadil harorat taminlangan bo'lishi; 2) sinaluvchining fikri chalg'imasligi uchun uning ko'zlari yumuq holatda bo'lishi; 3) tanaga ko'rsatilayotgan ta'sirotlar (masalan, nina sanchish, vata bilan tekshirish) bir xil kuchga ega bo'lishi; 4) sezgi tana-ning simmetrik qismlari hamda oyoq-qo'llarning distal va proksimal qismlarida tekshirilishi; 5) chuqur sezgini tekshirish mayda bo'g'imlardan boshlanishi; 6) sezgi buzilgan chegaralar to'la aniqlanishi; 7) olingan ma'lumotlar

A. Yuzaki sezgini tekshirish 1. Og'riq sezgisini tekshirish. Og'riq sezgisi nina sanchish orqali o'rganiladi. Sinaluvchidan ko'zlarini yumib erkin o'tirish so'raladi. Vrach tekshirish zarur bo'lgan joylar va simmetrik sohalarga nina sanchib tekshiradi. Ninani kuchli sanchish mumkin emas. Bu maqsadda to'g'nog'ichdan foydalaniladi. Tekshirish natijasini bilish uchun "nina sanchilgani sezildimi?" "qaysi tomonda o'tkir yoki o'tmas?" deb so'raladi. Shu yo'l bilan og'riq sezgisi saqlangan, pasaygan, yo'qolgan yoki kuchayganligi bilib olinadi.

2. Harorat sezgisini tekshirish. Harorat sezgisi issiq ($40-50^{\circ}\text{C}$) va sovuq ($20-25^{\circ}\text{C}$) suv solingan ikkita probirka yordamida tekshiriladi. Sinaluvchi ko'zlarini yumadi. So'ngra issiq va sovuq suv solingan probirkalar tekshirilayotgan joyga ketma-ket tekiziladi.

3. Taktil sezgini tekshirish. Sinaluvchi ko'zlarini yumadi. Vrach tekshirish zarur bo'lgan sohaga momiq paxta yoki yumshoq qog'oz uchini tekkizib yurgizadi. Normada bu sezgi saqlangan bo'ladi.

B. Chuqur sezgini tekshirish 1. Passiv harakatlar sezgisi. Passiv harakatlar sezgisini tekshirish qo'l va oyoqlarning mayda bo'g'imlaridan boshlanadi. Sinaluvchidan ko'zlarini yumish so'raladi. Vrach uning bit-ta barmog'ini ushlab pastga, tepaga va yon tomonlarga ohista bukadi. Normada bo'g'implarning qaysi tomonga harakatlantiri-layotgani seziladi. Agar mayda bo'g'implardagi passiv harakat-larni sinaluvchi sezmasa, bu harakatlar yirikroq bo'g'implarda amalga oshiriladi. Sezgi ikkala tomonda ham tekshiriladi.

2. Vibratsiya sezgisi. Vibratsiya sezgisi kamerton yordamida tekshiriladi. Buning uchun kamerton biror narsaga sekin uriladi va vibratsiya holatiga keltiriladi. So'ngra kamerton suyak o'siqchalariga qo'yiladi. Sinaluvchidan vibratsiyani sezayapsizmi, deb so'raladi. Normada bu sezgi saqlangan bo'ladi. Vibratsiya sezgisi qo'l va oyoqlarda ikkala tomonda ham tekshiriladi. Ushbu sezgi vibratsiya kasalligi, orqa miya so'xtasi, tarqoq skleroz va ba'zi polinevropatiyalarda susayadi yoki so'nadi. 3. Kinestetik sezgi. Sinaluvchidan ko'zlarini yumish so'raladi. Keyin uning terisi ikkala barmoq orasida ushlanib burma hosil qilinadi va oldinga, orqaga siljiriladi. Sinaluvchi harakatlar yo'nalishini aytib berishi kerak. 4. Tana qismlarining fazodagi holatini sezish. Bu sezgi ham ko'zlar yumuq holatda tekshiriladi. Sinaluvchining bir qo'li yoki oyog'i ma'lum bir holatga keltiriladi. So'ngra undan xuddi shu holatni boshqa qo'li yoki oyog'i bilan ko'rsatib berish so'raladi. Sinaluvchi ko'zlari yumuq holatda ushbu vaziyatlarni to'la takrorlashi 5. lozim. Mushak-bo'g'im sezgisi kuchliroq buzilgan bemor ushbu harakatlarni sezmaydi va tabiiyki takrorlay olmaydi. 6. 5. Bosim va og'irlik sezgisi. Bu sezgi ham chuqur sezgining bir turidir. Bosim sezgisini tekshirishdan maqsad tanaga ko'rsatilgan bosim bilan oddiy tegishni farqlash. Sinaluvchi tanasining turli joylariga o'tmas buyum yoki bosh barmoq bilan biroz bosiladi, keyin tegib qo'yiladi. Sinaluvchi

ushbu bosimni oddiy tegishdan farqlashi kerak Og'irlik sezgisini tekshirish uchun esa sinaluvchining ikkala kaftiga ikki xil og'irlikdagi buyum qo'yiladi. Sinaluvchi uning qaysi biri og'ir, qaysi biri yengilroq ekanligini aytib berishi lozim. Ularning shakli bir xil, biroq og'irligi Bu maqsadda og'irligi bo'yicha bir biridan sal farq qiluvchi kichik tarozi toshlaridan foydalaniladi. Sog'lom odam og'irliklar orasidagi 10-20 % farqni sezadi. Bu sezgini tekshirish katta diagnostik ahamiyatga ega emas. Shuning uchun ham klinik amaliyotda kam qo'llaniladi. V. Murakkab sezgini tekshirish 1. Stereognoz. Sinaluvchidan ko'zlarini yumish so'raladi. So'ngra uning qo'lga awal tanish bo'lgan narsalardan biri, ya'ni kalit, to'g'nog'ich, o'chir- g'ich yoki qalam qo'yiladi. Sinaluvchi ushbu narsaning nimaligi, shakli, qattiq yoki yumshoqligini paypaslab aytib berishi kerak. Normada bu sezgi saqlangan bo'ladi. Stereognoz katta yarimshar stereognozni tekshirish usuli lar po'stlog'ining parietal qismi zararlanishi uchun juda xos. 2. Lokalizatsiya. Sinaluvchidan ko'zlarini yumish so'raladi. So'ngra tananing turli joylariga o'tmas uchli narsa tekkiziladi. Bemor ko'zini ochib o'sha tekkan joyni barmoq uchi bilan ko'rsatib beradi. Sog'lom odam bu joyni 1 sm aniqlikda ko'rsata oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. Darslik. –T.: 2010. 542 b.
2. Ibodullayev Z.R. Asab kasalliklari. Darslik. –T.: 2014-y. – 1000 b. 5. Ibodullayev Z.R. Asab va ruhiyat. Ilmiy-ommabop risola. 3-nashri. –T.: 2018. 232 b.
3. Ibodullayev Z.R. Tibbiyot psixologiyasi. Darslik., 2-nashri. 2009. –T.: 393 b.